MICHAL BOBEK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. november 15.[1]

C-590/17. sz. ügy

Henri Pouvin,
Marie Dijoux
kontra
Electricité de France (EDF)

(a Cour de cassation [semmítőszék, Franciaország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – 93/13/EGK irányelv – Eladó vagy szolgáltató, valamint fogyasztó között kötött fogyasztói szerződések tisztességtelen feltételei – Az »eladó vagy szolgáltató« fogalma – A »fogyasztó« fogalma – Munkáltató, valamint a munkavállaló és annak házastársa között ingatlanvásárlás céljából kötött kölcsönmegállapodás”

I. Bevezetés

1. Henri Pouvin és Marie Dijoux jelzálogkölcsön-megállapodást kötött az Electricité de France-szal (a továbbiakban: EDF), H. Pouvin munkáltatójával. A kölcsönmegállapodásban szerepelt egy automatikus megszűnési feltétel: amennyiben az adós már nem az említett társaság munkavállalója, a kölcsön azonnal visszafizetendővé válik.

2. Miután H. Pouvin kilépett a társaságtól, az EDF a kölcsön visszafizetése érdekében keresetet indított. H. Pouvin és M. Dijoux ezzel szemben azt állította, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvet[2] átültető nemzeti jogszabályokra tekintettel az automatikus megszűnési feltétel tisztességtelen volt. Az EDF ezzel szemben úgy véli, hogy a 93/13 irányelv nem alkalmazandó, mivel az irányelv értelmében nem tekinthető „eladónak vagy szolgáltatónak”.

3. Ki az „eladó vagy szolgáltató”? Bár az „eladó vagy szolgáltató”, valamint a „fogyasztó” fogalmát a jelen Bíróság számos alkalommal értelmezte, a jelen ügy az említett fogalmak vonatkozásában egy újabb, eddig még körül nem járt vonatkozást vet fel: azt, hogy valamely társaság, amikor a munkavállalójának olyan kölcsönt (vagy akár más szolgáltatásokat) nyújt, amely nem kapcsolódik szorosan a szakmai kompetenciája fő körébe, akkor „eladóként vagy szolgáltatóként” jár-e el, és hogy a munkavállaló egy ilyen helyzetben „fogyasztónak” tekinthetők-e.

1 Eredeti nyelv: angol.

2 HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.

II. Jogi háttér

4. A 93/13 irányelv tizedik preambulumbekezdése a következőket mondja ki: „Mivel a fogyasztók hatékonyabb védelme a tisztességtelen feltételekre vonatkozó egységes jogszabályok elfogadásával érhető el; mivel e jogszabályokat az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti valamennyi szerződésre alkalmazni kell; mivel ennélfogva [helyesen: mivel ennélfogva többek között] a munkavállalási szerződéseket, az öröklési jog, a családi jog, valamint a gazdasági társaságok létrehozásával és létesítő okiratával kapcsolatos szerződéseket ki kell zárni ennek az irányelvnek a hatályából”.

5. A 93/13 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében: „Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.”

6. A 93/13 irányelv 2. cikke a következő fogalommeghatározásokat tartalmazza:

„[…]

b) »fogyasztó«: minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén;

c) »eladó vagy szolgáltató«: minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű.”

7. Az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében „[e]gyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára”.

III. A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

8. 1995 áprilisában az EDF kölcsönt nyújtott H. Pouvin és felesége, M. Dijoux (a továbbiakban: fellebbezők) részére. Ekkoriban H. Pouvin a társaság munkavállalója volt. A kölcsön, amelyet lakóhelyük megvásárlásának finanszírozására vettek fel, 57 625,73 euró összegű volt, és két tízéves amortizációs időszak alatt, 4,75%, illetve 8,75% mértékű kamat mellett 240 havi részletben kellett visszafizetniük. A kölcsön nyújtására nemzeti szinten a Loi nº 79-596 du 13 juillet 1979 relative à l’information et à la protection des emprunteurs dans le domaine immobilier (ingatlanügyekben az adósok tájékoztatásáról és védelméről szóló, 1979. július 13-i 79-596. sz. törvény) által szabályozott otthonteremtő támogatási program keretében került sor.

9. A kölcsönszerződés 7. pontja értelmében a szerződés azon a napon automatikusan megszűnik, amikor az adós bármely okból már nem tartozik az EDS személyi állományába (a továbbiakban: automatikus megszűnési feltétel). Ennek következtében a munkaszerződés megszűnése azonnal esedékessé teszi a tőketartozást, akkor is, ha az adós a kölcsönszerződésből eredő minden kötelezettségének eleget tett.

10. 2002. január 1-jén H. Pouvin felmondott a vállalatnál. A fellebbezők a továbbiakban nem fizették a kölcsön részleteit.

11. Az EDF 2012. április 5-én keresetet indított a fellebbezőkkel szemben a tribunal de grande instance de Saint-Pierre de la Réunion (Saint-Pierre-i általános hatáskörű elsőfokú bíróság, Réunion, Franciaország) a 2002. január 1-jén fennálló tőkeösszeg és kamatok címén 50 238,37 euró, illetve kötbérkikötés címén 3517 euró összeg megfizetése érdekében.

12. A 2013. március 29-i ítéletével az említett bíróság kimondta, hogy az automatikus megszűnési feltétel tisztességtelen. A bíróság elutasította az EDF annak megállapítására irányuló kérelmét, hogy a szerződés automatikusan megszűnt. Ugyanakkor azt kimondta, hogy a kölcsönszerződés felmondható, mivel a fellebbezők a részletfizetés vonatkozásában késedelembe estek.

13. 2014. szeptember 12-i ítéletében a cour d'appel de Saint-Denis de la Réunion (Saint-Denis-i fellebbviteli bíróság, Réunion, Franciaország) a 2013. március 29-i ítéletet hatályon kívül helyezte. Az említett bíróság megállapította, hogy a kölcsönt az EDF munkáltatói, nem pedig „eladói vagy szolgáltatói" minőségében nyújtotta. Az említett ítélet értelmében annak nincs jelentősége, hogy az EDF rendelkezik egy olyan főosztállyal, amely a munkavállalóknak nyújtott kölcsönöket adminisztrálja. E megállapítástól függetlenül az említett bíróság azt is megállapította, hogy az automatikus megszűnési feltétel nem érvénytelen és nem is tisztességtelen, mivel egy olyan megállapodás részét képezi, amely a munkavállaló részére az automatikus megszűnési feltételt ellensúlyozó előnyöket nyújt. E bíróság ezért úgy határozott, hogy a megállapodás 2002. január 1-jei hatállyal automatikusan megszűnt. A bíróság kötelezte a fellebbezőket, hogy az EDF részére fizessenek meg 50 238,37 euró összeget a 2002. január 1-jétől számítandó éves 6%-os szerződéses kamatmérték mellett, az utólag megfizetett összegek levonásával, valamint kötbérkikötés címén ugyanezen időponttól kezdődően 3517 euró összeget, a törvényes kamatmértékkel növelve.

14. A fellebbezők ezen ítélettel szemben jogorvoslati kérelmet nyújtottak be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Cour de cassationhoz (semmítőszék, Franciaország). Mivel e bíróság úgy ítélte meg, hogy a jogvita megoldása a 93/13 irányelv értelmezésétől függ, felfüggesztette az eljárást, és a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„(1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 2. cikkét, hogy szolgáltatóként jár el az EDF társasághoz hasonló társaság akkor, amikor lakásszerzést támogató eszköznek minősülő olyan kölcsönt nyújt ingatlanvásárlásra egy munkavállaló számára, amely csak a társaság személyi állományába tartozókat illeti meg?

(2) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 2. cikkét, hogy szolgáltatóként jár el az EDF társasághoz hasonló társaság akkor, amikor ilyen kölcsönt nyújt ingatlanvásárlásra egy munkavállaló – a társaság személyi állományába nem tartozó, egyetemlegesen kötelezett – házastársa számára?

(3) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 2. cikkét, hogy fogyasztóként jár el az EDF társasághoz hasonló társaság azon munkavállalója, aki ingatlanvásárlás céljából ilyen kölcsönszerződést köt?

(4) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 2. cikkét, hogy fogyasztóként jár el e munkavállaló házastársa, aki ugyanezen kölcsönben nem munkavállalói minőségére tekintettel, hanem egyetemleges kötelezettként részesül?"

15. A fellebbezők, az EDF, a görög és a francia kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételt nyújtott be. Az érdekelt feleket – a fellebbezők kivételével – a Bíróság a 2018. szeptember 12-én tartott tárgyaláson hallgatta meg.

IV. Értékelés

16. Négy kérdésével a Cour de cassation (semmítőszék) azt szeretné megtudni, hogy ha egy olyan munkáltató, mint az EDF, valamely munkavállalónak és (nem munkavállaló) házastársának a lakóhelyül szolgáló ingatlan vásárlása céljára jelzálogkölcsönt nyújt, a társaság „eladónak vagy szolgáltatónak” és a fellebbezők „fogyasztóknak” minősülnek-e a 93/13 irányelv. 2. cikkének b) és c) pontja értelmében.

17. E kérdés megválaszolásához először általánosságban vizsgálom meg az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalmát, és így a 93/13 irányelv hatályát (A). Ezt követően az 1. és a 2. kérdéssel együttesen foglalkozom: a jelen ügy körülményei között tekinthető-e az EDF „eladónak vagy szolgáltatónak” (B)? Végezetül rátérek a 3. és a 4. kérdésre: tekinthetők-e a fellebbezők az irányelv értelmében véve „fogyasztóknak” (C)?

A. A „fogyasztó” és az „eladó vagy szolgáltató” fogalma

18. Már az elején hangsúlyozni kell, hogy a 93/13 irányelv nem határozza meg a hatályát úgy, hogy felsorolja a *szerződéstípusokat* vagy az ilyen szerződések *tárgyát*. Ehelyett az irányelv hatálya az 1. cikkének (1) bekezdéséből vezethető le: „az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésekre” vonatkozik. Az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalmát pedig a 2. cikk b) és c) pontja határozza meg, annak függvényében, hogy az illető saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében vagy azon kívül jár-e el.[3] Így a 93/13 irányelv a hatálya alá tartozó szerződéseket a *szerződő felek minőségének* vonatkozásában határozza meg.

19. Ugyanígy hangsúlyozni kell azt is, hogy jelen ügy az első szakaszra vonatkozik: a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezte, hogy a szóban forgó kölcsönszerződésben részes felek a 93/13 irányelv értelmében tekinthetők-e „fogyasztóknak”, illetve „eladónak vagy szolgáltatónak”, és így az irányelv alkalmazandó-e. A kérdés ezért kizárólag annak értékelésére irányul, hogy a fellebbezők és az EDF az irányelv 2. cikkének b) és c) pontjában szereplő fogalommeghatározás kritériumai alapján milyen minőségben jártak el. Ellenben a jelen Bíróság előtti ügy nem irányul annak értékelésére, hogy a kölcsönmegállapodásban szereplő konkrét szerződési feltétel tisztességtelen-e. Ehhez az irányelv 3. cikkének érdemi értékelésére van szükség.

20. Szem előtt tartva ezt a pontosítást, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából számos iránymutatás levezethető ehhez az értékeléshez.

21. Először is, a 93/13 irányelv hatályának a „fogyasztó”, illetve az „eladó vagy szolgáltató” fogalmán keresztül történő értékelése egy *funkcionális* kritériumon alapul. Ez azt jelenti, hogy az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalmát az alapján kell értékelni, hogy a szerződéses jogviszony valamely szakma, üzleti tevékenység vagy foglalkozás „körében” vagy annak „körén kívül” merült-e fel.[4]

3 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 30. pont); 2015. január 15-i Šiba ítélet (C-537/13, EU:C:2015:14, 21. pont).

4 E tekintetben lásd: 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 55. pont). Lásd még: 2015. november 19-i Tarcău végzés (C-74/15, EU:C:2015:772, 27. pont); 2016. szeptember 14-i Dumitraș végzés (C-534/15, EU:C:2016:700, 32. pont); 2017. április 27-i Bachman végzés (C-535/16, nem tették közzé, EU:C:2017:321, 36. pont).

22. Másodszor, az értékelést a konkrét helyzetre vonatkoztatva kell elvégezni, szem előtt tartva, hogy a felek egy adott szerződés során milyen minőségükben jártak el. Vagyis a „fogyasztó” és az „eladó vagy szolgáltató” jogállás nem állandó: ugyanaz a személy konkrét szerződéses kontextustól függően lehet egyik, másik vagy egyik sem.[5] Amint azt a Bíróság már megerősítette, ez azt jelenti, hogy az elemzést szükségszerűen eseti alapon kell elvégezni.[6]

23. Harmadszor, a „fogyasztó” és az „eladó vagy szolgáltató” fogalmát *objektív* módon kell értékelni. Az, hogy valaki egy adott szerződéses jogviszonyban „fogyasztó” vagy „eladó vagy szolgáltató”, a korábban felsorolt funkcionális kritérium objektív, általánosított értékelése révén kell megvizsgálni.[7] Más szavakkal az, hogy valaki ténylegesen tájékozatlan vagy valójában nagyobb tudásszinttel, gazdasági erővel, szakértelemmel vagy felkészültséggel rendelkezik-e, nem befolyásolhatja az arra irányuló elemzést, hogy valamely szerződő fél a 93/13 irányelv 2. cikkének b) és c) pontja értelmében vett szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében vagy annak körén kívül jár-e el.[8]

24. Ezen általános szempontokat szem előtt tartva mi tehát a pontos kritérium? A jelen Bíróság előtti eljárás során azok a felek, akik nyújtottak be észrevételeket, számos olyan megfontolást vetettek fel, amely véleményem szerint nem teljesen releváns annak eldöntéséhez, hogy az egyes felek milyen minőségükben kötöttek szerződést. Például a fellebbezők azzal érveltek, hogy az EDF-nek van egy *szakfőosztálya*. Ez állítólag azt bizonyítja, hogy az EDF eladó vagy szolgáltató minőségben jár el, mivel szaktudással és szervezeti felépítéssel rendelkezik. Ezenfelül az EDF *rendszeresen* folytat tárgyalásokat ilyen szerződésről. A görög és a francia kormány azt is állította, hogy az, hogy az EDF szervezeti felépítésén belül van egy szakszolgálat, azt bizonyítja, hogy a fellebbezők tájékozottsági szintjüket és tárgyalási lehetőségeiket illetően *alsóbbrendű helyzetben* vannak. Mindkét kormány, valamint a Bizottság is felidézte a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, amely értelmében a *felek között fennálló egyenlőtlenség* következményeit súlyosabbá teszi, ha a szerződés a fogyasztó egyik alapvető szükségletét érinti. Jelen esetben a szerződés egy lakóhely (nevezetesen lakás) megszerzésére irányul, és olyan összegekről van szó, amely a fogyasztó költségvetésében az egyik legjelentősebb tétel, míg jogi szempontból nézve a szerződést főszabály szerint bonyolult nemzeti szabályok szabályozzák, amelyekről az egyének gyakran kevésbé tájékozottak.[9]

25. Véleményem szerint hasznos lenne felidézni a három szempontrendszer közötti különbséget: i. az irányelv hatályának kijelölésére szolgáló kritérium (milyen minőségben kötöttek szerződést a felek?); ii. a szerződési feltételek tisztességes voltának érdemi értékelésére vonatkozó kritériumok (a szerződésben egy adott szerződéses feltétel tisztességtelen-e?); valamint iii. azok az alapul szolgáló megfontolások, amelyek miatt az irányelvet elfogadták (melyek voltak azok a problémák, amelyeket meg kellett oldani?).

26. A iii. ponttal kezdve, a 93/13 irányelv által nyújtott védelem alapjául szolgáló megfontolás feltételezi, hogy a fogyasztó az „eladóhoz vagy szolgáltatóhoz” képest „hátrányos helyzetben van, mivel szerződéses partnerével szemben kevésbé tájékozottnak, gazdaságilag gyengébbnek és jogilag kevésbé jártasnak *kell tekinteni*”.[10] Ez tükrözi azt az elvet, amelyen az irányelv teljes rendszere alapul: egy olyan védelmi rendszert kíván létrehozni, amely azon a vélelmen alapul, hogy „a fogyasztó az eladóhoz vagy

5 2015. szeptember 3-i Costea ítélet (C-110/14, EU:C:2015:538, 20. pont).

6 Lásd analógia útján: 2018. október 4-i Kamenova ítélet (C-105/17, EU:C:2018:808, 37. pont). Lásd még: 2015. szeptember 3-i Costea ítélet (C-110/14, EU:C:2015:538, 22. és 23. pont).

7 A „fogyasztó” fogalmát illetően lásd: 2015. szeptember 3-i Costea ítélet (C-110/14, EU:C:2015:538, 21. pont). Lásd még: 2015. november 19-i Tarcău végzés (C-74/15, EU:C:2015:772, 27. pont); 2016. szeptember 14-i Dumitraș végzés (C-534/15, EU:C:2016:700, 36. pont); 2017. április 27-i Bachman végzés (C-535/16, nem tették közzé, EU:C:2017:321, 36. pont).

8 Ha így lenne, akkor a fogyasztóvédelmi jog a nagyvállalatok inkompetens jogi osztályának védőpajzsává válna, valamint egy olyan karddá, amely a másoknál esetleg tájékozottabb és intelligensebb fogyasztók jogi védelmét „szétkaszabolná”.

9 Ezek a szempontok a 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítéletből (C-488/11, EU:C:2013:341, 32. pont) erednek.

10 2018. október 4-i Kamenova ítélet (C-105/17, EU:C:2018:808, 34. pont). Kiemelés tőlem.

szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében”.[11] Általánosan megfogalmazva, „ennek következtében a fogyasztó úgy érezheti, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket kell elfogadnia, anélkül hogy befolyásolni tudná ezek tartalmát”.[12]

27. A jelen ügyben előterjesztett beadványok, amelyek a felek közötti egyenlőtlenséggel, és a tájékozottsági szint és a tárgyalási lehetőségek vonatkozásában a fellebbezők alsóbbrendű helyzetével kapcsolatosak, azt bizonyítják, hogy a fent említett kritériumok alkalmazásával elért eredmény egybecseng a 93/13 irányelv védelmi céljával. Hasonlóképpen, a szakfőosztály létére és a szerződéskötési gyakoriságra vonatkozó szempontok is azt a felsőbbségi helyzetet erősítik meg, amellyel az irányelv feltételezése szerint az irányelv 2. cikkének c) pontjában szereplő fogalommeghatározás funkcionális és objektív kritériumait teljesítő személyek rendelkeznek.

28. Ugyanakkor a tágabb alapul szolgáló megfontolás nem egy olyan kritérium, amelynek minden egyes esetben teljesülnie kellene. Ezért az ilyen szempontok önmagukban nem döntő jelentőségűek annak értékelése során, hogy az EDF „eladóként vagy szolgáltatóként”, vagyis szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében vagy azon kívül járt-e el.

29. Tulajdonképpen a 93/13 irányelv alkalmazhatóságának meghatározása nem a felek tájékozottsága, szakértelme vagy gazdasági ereje szerinti helyzetének viszonylagos kiegyensúlyozásától függ. Az uniós jogalkotó ezt a kiegyensúlyozást már elvégezte a jogszabályban. Ezt egy *általánosítás* beépítésével tette: akik a szakmájuk, üzleti tevékenységük vagy foglalkozásuk körén kívül járnak el, általában alacsonyabb tájékozottsággal rendelkeznek, és főként tárgyalási lehetőségük gyengébb, ha az eladó vagy szolgáltató a szerződési feltételeket előzetesen meghatározta, mivel nem képesek befolyásolni ezek tartalmát. Az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalmának tág, funkcionális és objektív kritériumokon alapuló meghatározása valóban összefügg ezzel a védelmi céllal. Azonban ez nem az annak meghatározására szolgáló feltétel, hogy ki minősül egyfelől eladónak vagy szolgáltatónak, másfelől fogyasztónak.

30. A ii. pontra vonatkozó szempontokra rátérve: az, hogy a feleknek a szerződés keretében felmerülő jogai és kötelezettségei között jelentős egyensúlyhiány van a fogyasztó hátrányára, valamint hogy a 93/13 irányelv mellékletében felsorolt feltételek bármelyike szerepel benne, a szerződés tisztességes voltának érdemi értékelésével kapcsolatos kérdések. Ezek szintén nem kapcsolódnak – legalábbis közvetlenül biztosan nem – ahhoz, hogy a szerződő felek milyen minőségben járnak el.

31. Így annak eldöntéséhez, hogy beszélhetünk-e fogyasztói szerződésről, amelyet a fenti i. pontban felvázoltam, egyszerűen két kumulatív feltételnek kell teljesülnie.[13] Ez pedig az, hogy a) van-e szerződés és azt b) egy szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén *kívül* eljáró fél (a fogyasztó) és egy szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása *körében* eljáró másik fél (eladó vagy szolgáltató) kötötte-e.

11 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 31. pont).

12 2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet (C-488/11, EU:C:2013:341, 31. pont).

13 Ha az egyéni szerződési feltételek (értékelése) oldaláról nézzük, azt mondhatjuk, hogy „a 93/13 irányelvet – amint az az 1. cikkének (1) bekezdéséből és 3. cikkének (1) bekezdéséből következik – az »egyedileg meg nem tárgyalt«, »eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekre« kell alkalmazni” (amint azt a Bíróság például a 2015. január 15-i Šiba ítéletben [C-537/13, EU:C:2015:14, 19. pont] vagy a 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítéletben [C-147/16, EU:C:2018:320, 45. pont] kimondta). Ugyanakkor arról is lehetne vitázni, hogy az, hogy valamely szerződési feltétel egyedileg meg nem tárgyalt, mennyiben a *teljes* irányelv és annak összes rendelkezésének alkalmazására vonatkozó harmadik feltétel, és mennyiben inkább az alkalmazhatóság és a 3. cikk szerinti (érdemi) értékelés *különös* feltétele.

32. Annak értékelése, hogy valaki szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében vagy annak körén kívül jár-e el, az összes releváns tény és körülmény ellenőrzését igényli.[14] A Bíróság ezzel összefüggésben sorolt fel a közelmúltban a Kamenova ítéletben számos olyan indikatív kritériumot, amelyek relevánsak lehetnek annak meghatározásához, hogy az interneten árukat értékesítő *természetes* személy a 2005/29/EK irányelv és a 2011/83/EU irányelv összefüggésében „eladónak vagy szolgáltatónak" tekinthető-e.[15] A Bíróság nem kevesebb mint kilenc szempontot sorolt fel. Az olyan tényezők, mint a szervezettség, jövedelemszerzési cél, szakértelem vagy a rendszeresség az olyan indikatív (de nem kizárólagos vagy kimerítő) kritériumok közé sorolható, amelyek alapján eldönthető, hogy valaki „kereskedőnek" tekinthető-e azon irányelvek értelmében, amelyek a 93/13 irányelvben szereplő „eladó vagy szolgáltató" fogalmához hasonló kifejezésekkel határozzák meg e fogalmat.[16]

33. Talán hangsúlyozni kell, amint azt a Bíróság az említett listát megelőző bekezdésben tette, hogy a fenti elemek az online piactér (még viszonylag új) világában tevékenykedő természetes személy „eladói vagy szolgáltatói" minősége vagy jogállása értékeléséhez lehetnek hasznosak. Azonban ezt a listát nem lehet egyfajta ellenőrzési listának tekinteni, amelyen ténylegesen végig kell menni.

34. A jelen ügy azonban némileg más, mivel egy olyan *jogi* személyre vonatkozik, amely, amint azt a jelen indítvány B. szakaszában kifejtem, gyakorlatilag szakmája körén belül jár el. Ilyen helyzetben a fenti elemeknek legfeljebb megerősítő szerepük lehet, de semmiképpen nem meghatározóak. A szakértelem, a szakosodás és a szervezettség hiánya nem szükségszerűen zárja ki az „eladói vagy szolgáltatói" státuszt.[17] Ugyanez igaz azon tevékenység visszatérő jellegére vagy rendszerességére, amelyre a szerződés vonatkozik. Hasonlóképpen az, hogy egy szerződés mennyi nyereséget termel (ha termel egyáltalán), korlátozottan releváns; vannak olyan ügyletek, amelyek egyfelől nem az azonnali nyereség elérése a célja, másfelől azonban ez nem jelenti azt, hogy hosszú távon nincs üzleti célja.

35. Ezekkel a szempontokkal fogok most foglalkozni a jelen ügy konkrét kontextusát értékelve.

B. Az EDF „eladó vagy szolgáltató-e"?

36. Azok a felek, akik nyújtottak be észrevételt, az EDF kivételével egyetértenek abban, hogy az EDF a szóban forgó szerződés szempontjából a 93/13 irányelv értelmében véve „eladóként vagy szolgáltatóként" járt el.

37. Az EDF azt állítja, hogy a szóban forgó kölcsönmegállapodás vonatkozásában nem volt „eladói vagy szolgáltatói" jogállása. Nem szakmai minőségében kötötte azt a szerződést. A kölcsönök nyújtása nem tartozik szakmai kompetenciái körébe. Az EDF nem bank. Csupán a munkavállalók érdekében nyújt kölcsönt, szociálpolitikájának részeként.

38. Ez az érv három elemre támaszkodik: 1) a kölcsönmegállapodás nem tartozik az EDF szakmai kompetenciájának körébe; 2) a szerződés egy munkavállalói szerződéshez kapcsolódik; 3) a szerződés az EDF azon politikájának része, hogy támogassa a munkavállalóit. Ebben a részben e három elemet egymás után fogom vizsgálni.

14 Analógia útján lásd: 2018. október 4-i Kamenova ítélet (C-105/17, EU:C:2018:808, 37. pont).

15 A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról") (HL 2005. L 149., 22. o.) 2. cikkének b) pontja. A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.) 2. cikkének 2. pontja.

16 Lásd: 2018. október 4-i Kamenova ítélet (C-105/17, EU:C:2018:808, 38. és 39. pont). Lásd még: Szpunar főtanácsnok Kamenova ügyre vonatkozó indítványa (C-105/17, EU:C:2018:378, 50–52. pont).

17 Lásd a fenti 23. pontot és a 8. lábjegyzetet.

1. Valamely „eladó vagy szolgáltató” szakmai kompetenciájának köre

39. Az EDF szerint valaki csak a szakmai kompetenciája körének megfelelő konkrét tevékenység területén tekinthető „eladónak vagy szolgáltatónak”. Az EDF szakmai tevékenysége az energiatermelés és -szolgáltatás. Ezért a kölcsönszolgáltatások területén nem tekinthető szakmailag kompetensnek. Hasonlóképpen, az EDF szerint az, hogy valamely társaságnak van étterme a munkavállalói számára, nem lesz „eladó vagy szolgáltató” az étterem üzletágban.

40. Az „eladó vagy szolgáltató” fogalmának értékelésére vonatkozó ilyen megközelítés meglehetősen korlátozónak tűnik. Ez gyakorlatilag azt jelentené, hogy a 93/13 irányelv 2. cikke c) pontjának jelenlegi szövegét, vagyis hogy „[saját] szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása *körében* cselekszik”, felváltjuk valami olyasmivel, hogy „kizárólag saját szakmai kompetenciáján belül cselekszik”. Az irányelv szövegében, kontextusában és céljában, valamint a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatában nemigen találok olyasmit, ami ezt az értelmezést támasztaná alá.

41. Kezdve talán az ítélkezési gyakorlattal, felidézhetjük, hogy jelen Bíróság már kimondta, hogy a fő- vagy elsődleges tevékenységet elősegítő vagy azt támogató másodlagos vagy kiegészítő szolgáltatás szintén beletartozhat a szakmával, üzleti tevékenységgel vagy foglalkozással kapcsolatban végzett tevékenységek fogalmába. A Karel de Grote ítélet megerősítette, hogy a főtevékenységgel összefüggésben végzett másodlagos vagy kiegészítő jellegű tevékenységek maguk is besorolhatók az „eladó vagy szolgáltató” jogállásának meghatározásához használt „szakma, üzleti tevékenység vagy foglalkozás” körébe. Ebben a döntésben a Bíróság megállapította, hogy valamely oktatási intézmény a 93/13 irányelv értelmében vett „eladóként vagy szolgáltatóként” cselekszik, amikor kölcsönszolgáltatásokat nyújt a diákoknak, akkor is, ha ez a szolgáltatás egyértelműen nem a fő (oktatói) szolgáltatás. [18]

42. Így a jelen ügyhöz hasonlóan, annak ellenére, hogy az oktatási intézmény nem bank vagy pénzügyi szerv volt, a fizetési megoldásokkal kapcsolatos tevékenységei miatt érvényesül az irányelv védelme. Igaz, hogy mondhatjuk, hogy a Karel de Grote ügyben a szóban forgó pénzügyi megoldásokat úgy nyújtották, hogy közvetlenül az oktatási intézmény főtevékenységét finanszírozták (egy tanulmányút támogatásához ítélték oda). Így a közelség alapján lehetne érvelni: míg a Karel de Grote ügyben az oktatási intézmény gyakorlatilag kölcsönadta egy hallgatónak a pénzt, hogy közvetlenül visszafizethesse ugyanannak az intézménynek, a jelen ügyben az EDF nem „önfinanszírozza” közvetetten a főtevékenységét. Ehelyett egyszerűen kölcsönadja a pénzt, hogy a munkavállaló (és házastársa) egy harmadik féltől lakást tudjon vásárolni.

43. Azonban nem hiszem, hogy ezzel az érveléssel a jelzálogkölcsön „túl esetleges” vagy „túl távoli” lenne, és így az irányelv hatályán kívül kerülne. Ha összehasonlítjuk a Karel de Grote ügyben szereplő helyzettel, a jelen ügyben a hitelmegállapodás még mindig kiegészítő jellegű az EDF fő üzleti tevékenységéhez képest, de más módon. A szóban forgó kölcsönmegállapodás tagadhatatlanul a munkáltatói szociálpolitika részét képezi, ahogyan azt az EDF megerősítette. Azonban akármilyen nemes és dicséretes is egy ilyen politika, talán nyugodtan feltételezhetjük, hogy bármely észszerűen működő vállalkozás esetén egy ilyen politika alkalmazása nem teljesen a jótékonyságra irányul. A célja, hogy más esetleges munkavállalói juttatással együtt bevonzza és megtartsa a képzett és szakértelemmel rendelkező munkaerőt. Ebben az értelemben az ilyen kölcsönmegállapodások valóban kiegészítő és támogató jellegűek valamely vállalkozás sikeres vezetése mellett.

44. Ezenfelül, a fenti gondolatmenettől függetlenül, amely már megtalálható az ítélkezési gyakorlatban, hozzátehetjük, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontjából kiderül, hogy az uniós jogalkotó az „eladó vagy szolgáltató” fogalmához tág jelentést szeretett volna rendelni. [19]

18 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 57–58. pont).

19 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 48. pont).

45. Először is, maga az említett rendelkezés az „eladó vagy szolgáltató” fogalmát úgy határozza meg, mint „*minden* olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű”.[20] Tisztán szövegszerűen értelmezve nehéz azt állítani, hogy az EDF e konkrét szerződés során nem az imént felvázolt értelemben saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása *körében* járt el. A többi nyelvi változatban használt terminológia (amely néha a „keretében” kifejezést használja a „körében” helyett) hasonlóképpen tág.[21] Mi több, az említett szövegben semmi nem utal arra, hogy a „szakma, üzleti tevékenység vagy foglalkozás” fogalma csak az olyan területen végzett tevékenységeket foglalja magában, ahol valamely személy vagy szervezet sajátos szakmai kompetenciával rendelkezik.

46. Másodszor, nem véletlen, hogy a 2. cikk c) pontja az „eladó vagy szolgáltató” fogalmát tágan határozza meg.[22] Az uniós jogalkotó által szándékosan tágan meghatározott fogalom összekapcsolódik a 93/13 irányelv általános rendszerével, amely a fogyasztók mint gyengébb felek védelmére irányul. Ha egy adott szerződésnek a „szakmai kompetencia körébe” kellene tartoznia, ezzel a 2. cikk c) pontja egy íratlan követelménnyel bővülne és ez az irányelv védelmének hatályát korlátozná.

47. Harmadszor, még ha egy ilyen követelményt (hogy a szerződésnek a gazdasági szereplő szakmai kompetenciájának körébe kell tartoznia ahhoz, hogy a gazdasági szereplő „eladónak vagy szolgáltatónak” minősüljön) bírói úton fel is kellene vennünk az irányelv 2. cikkének c) pontjába, azonban nem tesszük, az eredmény az előreláthatóságot tekintve a fogyasztó szempontjából igen kérdéses lenne.

48. Egyfelől, az a (meglehetősen intuitív) megközelítés, amelyet az EDF javasol, azt jelentené, hogy a „szakmai kompetenciát” valamely szakember által vezetett tevékenység alapvető vagy természetes területéhez kellene kötni. Egy ilyen megközelítés révén a 93/13 irányelv hatálya attól függne, hogy a szerződésben részes felek üzleti vagy szakmai céljukat tekintve mit állítanak (vagy akár mit gondolnak) magukról. Ez végső soron azzal a veszéllyel járna, hogy az irányelv által nyújtott védelem azon alapulna, hogy az eladók vagy szolgáltatók mit mondanak a tevékenységükről, nem pedig azon, hogy ténylegesen mi a tevékenységük.[23]

49. Másfelől az sem könnyen egyeztethető össze a 93/13 irányelv céljával, ha a szakmai kompetencia körének kijelölésekor objektívebb megközelítést alkalmazunk, például a társaság bejegyzett üzleti tevékenységére hagyatkozva. Az irányelv hatályának az egyes üzleti tevékenységek végzésére jogosító, nemzeti jog szerinti engedély vagy nyilvántartásba vételének hatályához kötése arra kötelezné a fogyasztókat, hogy amikor valamely árut meg szeretnének vásárolni, ténylegesen minden egyes alkalommal megvizsgálják, hogy a másik fél valóban a nemzeti jog szerinti tevékenységi körén belül köti-e meg a szerződést.[24] Ez azt jelentené, hogy a szabályozott és nem szabályozott szakmákra eltérő

20 Kiemelés tőlem.

21 Franciául „dans le cadre de son activité professionnelle”; németül „im Rahmen ihrer gewerblichen oder beruflichen Tätigkeit”; olaszul „nel quadro della sua attività professionale”; portugálul „no âmbito da sua actividade profissional”; spanyolul „dentro del marco de su actividad profesional”; hollandul „in het kader van zijn […] beroepsactiviteit”; csehül „jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činnosti”.

22 E tekintetben lásd: 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 48–50. pont).

23 Hozzátehetjük, hogy a fogyasztóvédelmi jog területén nem új kérdés az, amikor a jogi személyek a szokásos tevékenységi körükön kívül tevékenykednek. Valójában számos tagállam nagyobb védelmet nyújtó szabályokat fogadott el, amelyek kiterjesztik a fogyasztó fogalmát a jogi személyekre, amikor azok szokásos tevékenységi területükön kívül járnak el (lásd: Ebers, M., „The notion of »consumer«”, in: Schulte-Nölke, H., Twigg-Flesner, C., Ebers, M. (szerk.), *EC Consumer Law Compendium*: *The Consumer Acquis and its transposition in the Member States*, Sellier European Law Publishers, 2008, 454–464. o.). A 93/13 irányelvben a fogyasztó fogalma kizárólag természetes személyekre vonatkozik (2001. november 22-i Cape és Idealservice MN RE ítélet [C-541/99 és C-542/99, EU:C:2001:625, 17. pont]). A tagállamok azonban elfogadhatnak nagyobb védelmet nyújtó szabályokat és kiterjeszthetik a védelmet olyan területekre, amelyek nem tartoznak az irányelv hatálya alá, mint például a szakemberek védelme (analógia útján lásd: 1991. március 14-i Di Pinto ítélet [C-361/89, EU:C:1991:118, 21–23. pont]). Ugyanakkor az, hogy a minimumharmonizáció az irányelv 8. cikke értelmében lehetővé teszi, hogy a tagállamokban a fogyasztó fogalmát tágabban értelmezzék, nem jelenti azt, hogy ez az „eladó vagy szolgáltató” fogalmának leszűkítését eredményezhetné. Ez ellentétes lenne az irányelv céljával, mivel ez az irányelv minimumkövetelménye által biztosított védelem csökkenését jelentené.

24 Hasonlóképpen ahhoz, amit a Nemec ügyre vonatkozó indítványomban (C-256/15, EU:C:2016:619, 90. pont) kifejtettem.

megközelítés vonatkozna. Emellett esetleg igen eltérő eredményeket jelentene a különböző tagállamokban, mivel meglehetős különbségek mutatkoznak abban, hogy nemzeti szinten milyen kötelezettségek érvényesek a bejegyzett társaságok üzleti tevékenységének feltüntetésére, és arra, hogy ezt milyen pontossággal kell megtenni. Mindezen felül, és talán mindenekelőtt, nem értem, hogy amiatt, hogy valamely gazdasági szereplő (akár szabálytalanul, akár nem) bejegyzett tevékenysége hatályán kívül szerződéseket kötött, miért kellene megfosztani a fogyasztókat az irányelv által nyújtott védelemtől.

50. Összefoglalva az, hogy olyan területen kötöttek szerződést, amely nem tartozik valamely jogi személy szakmai kompetenciájának körébe, nem zárja ki, hogy „eladó vagy szolgáltató” minőségben járjon el, ha az ilyen szerződés megkötésekor valaki saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében járt el.

51. Készségesen elismerem, hogy a jogi személyek számára ez a megközelítés valóban tág, főként, ha olyan kérdésekre is kiterjed, amelyek a fő üzleti tevékenységhez képest kiegészítő, esetleges vagy előkészítő jellegű, vagy azt mozdítja elő. Mindazonáltal szerintem egy ilyen eredmény mégsem problémás, alapvetően két okból. Először is, gyakorlati értelemben, a 93/13 irányelv nyújtotta védelem gondolatmenetét és célját tekintve a jogi személy, és különösen a gazdasági társaság, egyszerűen más, mint egy természetes személy. Az előbbi tevékenységének többsége valamiképpen a vállalkozáshoz kapcsolódik. Másodszor, érdemes megint emlékeztetnünk rá, hogy a jelen ügy kizárólag egy fogyasztói szerződés feleinek jogállásáról, és így az irányelv alkalmazhatóságáról szól. Azonban, még ha az említett irányelv hatálya alá tartozik is, természetesen valamely feltétel vagy a szerződés – az érdemi értékelést követően – tekinthető tisztességesnek.

2. A munkaviszonnyal kapcsolatos szerződések

52. Eltekintve attól a kérdéstől, hogy a kölcsönmegállapodások nyújtása nem az EDF főtevékenysége, vagy pedig ez a szakmai kompetenciájának körén kívül eső tevékenység, továbbra is fennáll, hogy a szerződést az EDF *munkavállalójával* kötötték. Tekinthető-e valamely természetes vagy jogi személy a 93/13 irányelv értelmében „eladónak vagy szolgáltatónak”, ha a munkavállalóinak szolgáltatásokat vagy árukat nyújt?

53. A tárgyaláson a résztvevők ezzel összefüggésben vitatták meg az irányelv tizedik preambulumbekezdésének tartalmát.[25] Ez a preambulumbekezdés azt mondja ki, hogy a fogyasztók hatékonyabb védelme érdekében meghozott, a tisztességtelen feltételekre vonatkozó jogszabályokat „az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók közötti *valamennyi* szerződésre alkalmazni kell”.[26] Tovább kimondja, hogy „ennélfogva a munkavállalási szerződéseket […] [helyesen: ennélfogva többek között a munkavállalási szerződéseket] ki kell zárni ennek az irányelvnek a hatályából”. Ez a preambulumbekezdés ezért azt a benyomást kelti, hogy az irányelv (tárgyi) hatálya alól van egy kivétel.[27]

54. Azonban én nem gondolom, hogy erről van szó.

25 A fenti 4. pontban teljes terjedelmében idéztük.

26 Kiemelés tőlem.

27 Emiatt utalhatott a Bíróság a tizedik preambulumbekezdésben szereplő példákra „kivételekként” a 2016. szeptember 14-i Dumitraș végzésben (C-534/15, EU:C:2016:700, 27. pont): „Ily módon a szerződés tárgya, a 93/13 irányelv tizedik preambulumbekezdésében felsorolt kivételektől eltekintve, nem releváns ezen irányelv hatályának meghatározásához”. Ugyanakkor ez az ügy nem a tizedik preambulumbekezdésben szereplő valamelyik példa értelmezésére vonatkozott.

55. Először is, főszabály szerint az uniós jogi aktusok preambulumbekezdése jogilag nem kötelező. Így a szóban forgó aktus tényleges (érvényes és kötelező) rendelkezései alól nem hozhat létre kivételt.[28] A tizedik preambulumbekezdés, a többi preambulumbekezdéshez hasonlóan, segíthet az irányelv „hozzáillő" érvényes rendelkezésének értelmezésében, azonban önmagában nem használható arra, hogy az irányelv hatálya alóli kivételt hozzon létre vagy az irányelvet hatályában korlátozza.

56. Másodszor, az említett preambulumbekezdés tényleges tartalmát illetően egyetértek a Bizottsággal: a tizedik preambulumbekezdés célja nem az, hogy kizárjon a 93/13 irányelv hatálya alól olyan szerződéseket, amelyekre egyébként alkalmazandó lenne. Nem hozza létre az irányelv tárgyi hatálya alóli kivételek listáját. Csupán szemlélteti azokat a szerződésfajtákat, amelyek már eleve a fogyasztói jogviszony hatályán kívül esnek, mivel az ilyen szerződésekben részes felek az irányelv szerinti értelemben nem mint „fogyasztók" és „eladók vagy szolgáltatók" járnak el. Ily módon a tizedik preambulumbekezdés valójában szemléltető példákat nyújt azokról a jogviszonytípusokról, amelyek nem tartoznak az irányelv 2. cikkének b) és c) pontjával együttesen értelmezett 1. cikke (1) bekezdésének hatálya alá.[29]

57. Ez igaz a munkavállalási szerződésekre is, ahol egy személy, a munkavállaló, egy adott időszakra és díjazás ellenében szolgáltatásait egy másik személy, a munkáltató utasításai alá helyezi. Az ilyen munkavállalási szerződés (vagy akár munkavállalási szerződések sora) hozza létre vagy módosítja az ilyen megbízó-megbízott viszonyra vonatkozó jogokat és kötelezettségeket.

58. Amint abban a jelen ügyben beadványt előterjesztő felek mindegyike egyet értett, a jelen ügyben szereplő kölcsönmegállapodás nem minősül ilyen munkavállalási szerződésnek.[30] A kölcsönmegállapodás nem szabályozza a munkaviszonyt és nem érinti a munkafeltételeket sem. Továbbá nem képezi részét azon elemeknek, amelyek rendesen a munkaviszonyhoz kapcsolódnak vagy szükségszerűen ahhoz kell kapcsolódniuk.

59. Elismerve ugyan, hogy a szóban forgó szerződés nem munkavállalói szerződés, az EDF mégis azt állította, hogy a 93/13 irányelv jelen ügyre nem alkalmazandó, mivel a szóban forgó kölcsönmegállapodás olyan szerződés, amelyet egy munkavállalói szerződéssel *összefüggésben* kötöttek és amely a munkavállaló számára kedvező feltételeket biztosít.

60. Véleményem szerint az, hogy a szóban forgó kölcsönmegállapodás lehetősége a munkavállalóknak van fenntartva, nem von le semmit abból, hogy a szerződés megkötésekor EDF az irányelv értelmében véve mint „eladó vagy szolgáltató" jár el. A döntő kritérium megint csak az, hogy az egyes felek milyen minőségükben kötötték a szerződést, nem pedig annak oka vagy motivációja. Hasonlóképpen, az, hogy bizonyos fajta fogyasztói szerződéseket csak bizonyos fogyasztói csoportok köthetnek, nem fosztja meg ez utóbbiakat a fogyasztói jogállásuktól.

61. Ha elfogadnánk az EDF által előterjesztett érvet, azzal kizárnánk a 93/13 irányelv hatálya alól minden olyan szerződést, amely egy munkáltató és egy munkavállaló között jön létre, és amely juttatásokat vagy előjogokat tartalmaz. Akkor az irányelv nem vonatkozik arra az autógyárban dolgozó munkavállalóra, amikor az a munkáltatójától járművet vásárol, pusztán amiatt, hogy a vételárból a gyár többi munkavállalójához hasonlóan kedvezményt kap? Még az EDF is elismerte a tárgyaláson, hogy ez nem fordulhat elő. A jelen ügyben az EDF szerint az a különbség, hogy a fenti példában a szerződés az

28 E tekintetben lásd: 1998. november 19-i Nilsson és társai ítélet (C-162/97, EU:C:1998:554, 54. pont).

29 Így logikailag megmagyarázza a felsorolás bevezető fordulatát is: „mivel ennélfogva többek között". Máskülönben igencsak meglepő jogalkotási technika lenne az, hogy van egy (tárgyi hatály alóli) kivételeket tartalmazó nyitott listánk, amely kizárólag szemléltetésre szolgál, és belátás szerint kiterjeszthető (ugyanakkor nincsenek kritériumok az újabb kivételek felvételére).

30 Vagy ahogy az angol szövegben szerepel, egy „contract relating to employment". Ugyanakkor az indítvány e szakaszában felvázolt okokból kifolyólag egyszerűen nem fogadható el az a nyelvi érvelés, miszerint a „contract relating to employment" alatt minden olyan szerződést érteni kell, amelyet valamely munkaviszony *miatt* kötöttek. Hozzátehetjük még, hogy az angolon kívül a többi nyelvi változatban szűkebb fogalom szerepel, mint a „contracts relating to employment": Arbeitsverträge, contrats de travail, contratti di lavoro, contratos de trabajo, arbeidsovereenkomsten, contratos de trabalho, pracovní smlouvy, umów o pracę stb.

autógyártó „szakmai kompetenciájának” körébe tartozik. Azonban ha az „eladó vagy szolgáltató” fogalma nem függ attól, hogy egy adott szerződés valamely személy szakmai kompetenciájának körén kívül esik-e, amint azt jelen indítvány korábbi szakaszában állítottam, nem látom okát, hogy miért kellene számítania akkor, amikor a szerződő felek történetesen egy munkavállaló és egy munkáltató.

62. Hozzátehetjük, hogy véleményem szerint a munkavállaló által kapott „előny” (esetleg differenciált) adójogi megítélése az irányelv szempontjából nincs hatással a szerződéses jogviszony jellegére. Az, hogy bizonyos nemzeti rendszerekben a bizonyos munkavállalói programokban kínált kedvező feltételekből eredő pénzügyi előny adójogi szempontból bevételnek számít (adózási szempontból a munkavállalói csomag részét alkotva), nem alakítja át a jelzálogkölcsönt munkavállalói szerződéssé, amelyet az irányelv hatályán kívül esőnek kellene tekinteni.

63. Végezetül, ha önmagában amiatt, hogy a szolgáltató a fogyasztó munkáltatója, ki kellene zárni egy adott szerződést az irányelv hatálya alól, akkor a fogyasztó-munkavállalók igen különös helyzetbe kerülnének. A kedvező feltételek révén vonzó lenne, hogy a munkáltatójuk által kínált szolgáltatásra szerződést kössenek vagy az árukat megvásárolják olyan területeken, ahol rendesen a piacon lévő más szolgáltatókhoz fordulnának. Azonban a „rejtett költség” gyakorlatilag az lenne, hogy lemondanak mindenféle fogyasztóvédelemről. A fogyasztóvédelem hatálya ekkor attól függne, hogy a munkáltató házon belül vagy más szolgáltatókon keresztül nyújtja-e ezeket a szolgáltatásokat.

64. Ennek eredményeképpen, az, hogy valamely szerződés, amely *nem munkavállalói szerződés*, munkáltató és munkavállaló között jött létre, nincs hatással arra, hogy a szerződő feleket mint „fogyasztók” vagy mint „eladók és szolgáltatók” soroljuk-e be.

3. Munkáltatói szociálpolitika keretében kötött szerződések

65. Végezetül, az EDF azt is állította, hogy a szóban forgó kölcsönmegállapodás a társaság szociálpolitikájának része. Az ilyen kölcsönök nyújtása során az EDF nem törekszik saját haszonra, csupán arra, hogy a munkavállalóinak kedvező feltételek mellett segítsen saját ingatlanhoz jutni.

66. Véleményem szerint ez az elem is irreleváns abból a szempontból, hogy egy szerződő felet az irányelv értelmében mint „eladó vagy szolgáltató” soroljunk be.

67. Amint a fellebbezők helyesen rámutattak, nem döntő jelentőségű a tevékenység köz- vagy magánjellege, az, hogy közérdekre irányuló célkitűzést követ, vagy hogy nem nyereségorientáltan vagy visszterhesen végzik.

68. Először is, ami a legfontosabb, a Bíróság már kimondta, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja nem zárja ki hatálya alól a közérdekű feladatokat sem: a Karel de Grote ügyben a Bíróság a kamatmentes fizetési megoldásról megállapította, hogy az irányelv hatálya alá tartozik.[31]

69. Másodszor, általános értelemben az irányelv kimondja, hogy „az eladók és szolgáltatók tevékenységének köz- vagy magánjellege, valamint azok sajátos feladata” nem lehet meghatározó az említett irányelv alkalmazhatóságát illetően.[32] A Bíróság ebben az összefüggésben kimondta, hogy a 93/13 irányelv „eladó vagy szolgáltató” fogalmához nagyon hasonlóan meghatározott, a 2005/29 irányelv szerinti „kereskedő” fogalmába beletartozik az olyan közérdekű feladattal megbízott közjogi szerv, mint amilyen feladat valamely kötelező egészségbiztosítási rendszer igazgatása,[33] amely szintén aligha nyereségorientáltan működik.

31 E tekintetben lásd: 2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320, 51. pont).

32 2015. január 15-i Šiba ítélet (C-537/13, EU:C:2015:14, 28. pont).

33 2013. október 3-i Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs ítélet (C-59/12, EU:C:2013:634, 41. pont).

70. Harmadszor és mindenesetre emlékeztetni kell arra, hogy a szóban forgó kölcsönmegállapodást nem kamatmentesen kötötték. A szerződés alapján egyértelműen kellett kamatot fizetni az EDF részére, még akkor is, ha a munkavállalóknak a kamat mértéke kedvezőbb volt, mint az akkoriban elérhető piaci kamat.

71. Összefoglalva, jelen ügyben nincs jelentősége annak, hogy a szóban forgó kölcsönmegállapodás a társaság szociálpolitikájának része, amellyel a munkavállalóinak kíván segíteni a ingatlanuk megvásárlásában.

72. Ugyanakkor csak hangsúlyozni tudom, hogy amint a jelen indítvány 19. pontjában már megállapítottam, a jelen Bíróság előtti ügy nem irányul annak értékelésére, hogy a kölcsönmegállapodásban szereplő konkrét szerződési feltétel tisztességtelen-e. Ezt az értékelést a nemzeti bíróságnak kel elvégeznie. Figyelembe kell vennie a szolgáltatás jellegét, vagyis a szerződés tárgyát, és figyelembe kell vennie a szerződés megkötése idején fennálló, a szerződéskötéshez vezető valamennyi körülményt.[34] Így, bár a szociális megfontolások és/vagy az elért vagy el nem ért nyereség a felek szerződési jogállásának értékelése szempontjából aligha relevánsak, elképzelhető, hogy a feleknek a szerződés alapján felmerülő jogai és kötelességei általános egyensúlyának értékelésekor relevánsak lehetnek.

4. Közbenső következtetés

73. Az EDF jogi személy, az energiatermelés és -szolgáltatás vállalkozási céljával alapították. E fő gazdasági vagy üzleti tevékenység érdekében olyan személyzeti politikát folytat, amelynek keretében előnyök és munkavállalói juttatások kínálásával igyekszik munkavállalóit bevonzani és megtartani. Ezek egyike egy otthonteremtési program, amely révén az EDF szerződéses jogviszonyt hoz létre a munkavállalóival, hogy hitelt nyújtson nekik annak érdekében, hogy ingatlant tudjanak vásárolni. E rész korábbi szakaszaiban kifejtett okokból, amikor az EDF munkavállalóival kölcsönmegállapodást köt, az üzleti tevékenységével összefüggő célból jár el, és ezért a 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében „eladónak vagy szolgáltatónak” kell tekinteni.

74. Ebben az ügyben további elemek is vannak, amelyek alátámasztják ezt a következtetést:[35] Az EDF szakosított szervezeti felépítéssel rendelkezik. Külön főosztályt működtet a munkavállalói hitel nyújtásához. Emellett úgy tűnik, rendszeresen köt kölcsönmegállapodást munkavállalóival. Az EDF tevékenységére a hitel nyújtása idején egyértelműen vonatkozott az adósok tájékoztatásáról és védelméről szóló nemzeti jogszabály,[36] amely nyilvánvalóan a nemzeti jog keretében a fogyasztóvédelem elődje volt. Emellett a kölcsönmegállapodások nem kamatmentesek voltak.

75. Az, hogy a kölcsönmegállapodás nem tartozik az EDF szokásos szakmai kompetenciájának körébe, hogy az EDF és egyik munkavállalója között jött létre, valamint hogy a társaság szociálpolitikájának részét képezi, véleményem szerint nem befolyásolja az irányelv értelmében vett „eladó vagy szolgáltató” jogállásának értékelését.

34 2015. január 15-i Šiba ítélet (C-537/13, EU:C:2015:14, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

35 A 32–34. pontban meghatározott értelemben.

36 Ingatlanügyekben az adósok tájékoztatásáról és védelméről szóló, 1979. július 13-i 79-596. sz. törvény.

C. A fellebbezők fogyasztók-e?

76. Jelen ügyben H. Pouvin kölcsönmegállapodást kötött az EDF-fel azzal a céllal, hogy lakást vásároljon. Amint az a jelen indítvány fenti B.2. szakaszában szerepelt, ez nem munkaviszonnyal összefüggő szerződés. Nem kétséges, hogy a kölcsönmegállapodást saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén kívül kötötte. Tulajdonképpen a jelen ügyben beadványt előterjesztő felek egyike sem állította, hogy H. Pouvin saját szakmájával, üzleti tevékenységével vagy foglalkozásával összefüggő céllal járt volna el.

77. Ennek következtében H. Pouvint az EDF-fel kötött kölcsönmegállapodás szempontjából a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja értelmében fogyasztónak kell tekinteni.

78. Következésképpen ugyanez a következtetés kell vonatkozzon M. Dijoux-ra, aki soha nem állt más kapcsolatban az EDF-fel, mint hogy az otthonuk megvásárlása céljából kötött kölcsönmegállapodásban adós volt.

V. Végkövetkeztetés

79. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Cour de cassation (semmítőszék, Franciaország) által feltett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

– A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy „eladóként vagy szolgáltatóként” jár el az EDF társasághoz hasonló társaság akkor, amikor lakásszerzést támogató eszköznek minősülő olyan kölcsönt nyújt ingatlanvásárlásra egy munkavállaló és a munkavállaló házastársa számára, amely csak a társaság személyi állományába tartozókat illeti meg.

– A 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy „fogyasztóként” jár el azon munkavállaló és az ilyen munkavállaló házastársa, aki a munkáltató társasággal ingatlanvásárlás céljából ilyen kölcsönszerződést köt.